Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 25ης Νοεμβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 2008/94/ΕΚ – Άρθρα 2 και 3 – Προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη – Έννοιες των "ανεξόφλητων απαιτήσεων των μισθωτών" και της "αφερεγγυότητας του εργοδότη" – Εργατικό ατύχημα – Θάνατος του εργαζομένου – Χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης – Είσπραξη της απαιτήσεως από τον εργοδότη – Αδυναμία εισπράξεως – Οργανισμός εγγυήσεως»

Στην υπόθεση C-799/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Okresný súd Košice I (περιφερειακό δικαστήριο του Košice I, Σλοβακία) με απόφαση της 5ης Αυγούστου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Οκτωβρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

NI,

OJ,

PK

κατά

Sociálna poisťovňa,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύουσα του ογδόου τμήματος, F. Biltgen και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Richard de la Tour

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι NI, OJ και PK, εκπροσωπούμενοι από τον P. Kerecman, advokát,

– η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek, J. Pavliš και J. Vláčil,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

– η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις M. Browne και G. Hodge, καθώς και από τον T. Joyce, επικουρούμενους από τον K. Binchy, BL,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Tokár και B.-R. Killmann,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 και 3 της οδηγίας 2008/94/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (ΕΕ 2008, L 283, σ. 36).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των NI, OJ και PK, ήτοι της συζύγου και των δύο τέκνων του υπαλλήλου RL, και του Sociálna poisťovňa (ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως, Σλοβακία) κατόπιν της αρνήσεως του τελευταίου να τους καταβάλει χρηματική ικανοποίηση λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν συνεπεία του θανάτου του εν λόγω υπαλλήλου από εργατικό ατύχημα, ο οποίος επήλθε στις 16 Οκτωβρίου 2003.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2008/94 αναφέρει τα εξής:

«Είναι αναγκαία η θέσπιση διατάξεων για την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, ιδίως για τη διασφάλιση της πληρωμής των ανεξόφλητων απαιτήσεών τους και για την εξασφάλιση της κατ' ελάχιστον προστασίας, λαμβανομένης υπόψη της αναγκαιότητας ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην Κοινότητα. Προς τούτο, τα κράτη μέλη πρέπει να συστήσουν οργανισμό που θα εγγυάται στους οικείους μισθωτούς την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεών τους.»

4 Στην αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας εκτίθενται τα εξής:

«Για να εξασφαλισθεί δίκαιη προστασία στους οικείους μισθωτούς, ενδείκνυται να δοθεί ο ορισμός της κατάστασης αφερεγγυότητας υπό το φως των νομοθετικών τάσεων που παρατηρούνται στα κράτη μέλη στον τομέα αυτό και να περιληφθούν, στον ορισμό αυτό, και οι διαδικασίες αφερεγγυότητας εκτός της εκκαθάρισης. […]»

5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις απαιτήσεις μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας κατά εργοδοτών σε κατάσταση αφερεγγυότητος, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1.»

6 Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ένας εργοδότης θεωρείται σε κατάσταση αφερεγγυότητας όταν έχει ζητηθεί η έναρξη συλλογικής διαδικασίας που βασίζεται στην αφερεγγυότητά του, προβλεπόμενη από τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις ενός κράτους μέλους, η οποία επιφέρει τη μερική ή ολική πτωχευτική απαλλοτρίωση του εν λόγω εργοδότη, καθώς και το διορισμό συνδίκου ή προσώπου που ασκεί παρεμφερή καθήκοντα, και η αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει των σχετικών διατάξεων:

α) είτε αποφάσισε την έναρξη της διαδικασίας·

β) είτε διαπίστωσε ότι η επιχείρηση ή η εγκατάσταση του εργοδότη έκλεισε οριστικά και ότι η ανεπάρκεια των διαθεσίμων στοιχείων του ενεργητικού δεν δικαιολογεί την έναρξη της διαδικασίας.

2. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το εθνικό δίκαιο όσον αφορά τον ορισμό των όρων […] “αμοιβή εργασίας”, […]

[…]

4. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να επεκτείνουν την προστασία των μισθωτών σε άλλες περιπτώσεις αφερεγγυότητας όπως π.χ. η εκ των πραγμάτων στάση πληρωμών σε μόνιμη βάση, που διαπιστώνονται μέσω άλλων διαδικασιών πέραν εκείνων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

[…]»

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο ΙΙ, με τίτλο «Διατάξεις σχετικές με τους οργανισμούς εγγύησης», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, έτσι ώστε οι οργανισμοί εγγύησης να εξασφαλίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 4, την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων των μισθωτών που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας περιλαμβανομένης όποτε αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία της καταβολής αποζημιώσεων σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας.

Οι απαιτήσεις τις οποίες αναλαμβάνει ο οργανισμός εγγύησης είναι όσες αφορούν ανεξόφλητες αμοιβές εργασίας που αντιστοιχούν σε περίοδο που προηγείται ή/και, ενδεχομένως, έπεται μιας ημερομηνίας, την οποία προσδιορίζουν τα κράτη μέλη.»

8 Στο κεφάλαιο V της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Γενικές και τελικές διατάξεις», το άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν περιορίζει την ευχέρεια των κρατών μελών να εφαρμόζουν ή θεσπίζουν ευνοϊκότερες νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις για τους μισθωτούς.»

Το σλοβακικό δίκαιο

Ο νόμος περί ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως

9 Το άρθρο 44a του zákon č. 274/1994 Z. z., o Sociálnej poisťovni (νόμου 274/1994 περί του ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως), όπως ίσχυε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2003 (στο εξής: νόμος 274/1994), όριζε, μεταξύ άλλων, όσον αφορά την εκ του νόμου ασφάλιση της αστικής ευθύνης του εργοδότη:

«1. Η ασφάλιση αστικής ευθύνης αρχίζει από την ημερομηνία προσλήψεως του πρώτου μισθωτού και εκτείνεται μέχρι το τέλος της περιόδου απασχολήσεως του τελευταίου μισθωτού του εργοδότη.

2. Σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλισμένου κινδύνου, ο εργοδότης μπορεί να απαιτήσει από το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως να καθορίσει αντ' αυτού τα αποδεδειγμένα δικαιώματα αποζημιώσεως σε περίπτωση σωματικής βλάβης προκληθείσας από εργατικό ατύχημα το οποίο συνέβη κατά τη διάρκεια της ασφαλίσεως αστικής ευθύνης […]

3. Ως "ασφαλισμένος κίνδυνος" νοείται η σωματική βλάβη ή ο θάνατος που προκαλείται από εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια.

4. Αν το αρμόδιο δικαστήριο κληθεί να αποφανθεί επί της αποζημιώσεως, ο ασφαλισμένος κίνδυνος θεωρείται ότι επήλθε κατά την ημερομηνία κατά την οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου η απόφαση που διατάσσει το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως να προβεί στην καταβολή.»

10 Το άρθρο 44b, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω νόμου ορίζει:

«1. Το [ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως] καταβάλλει την αποζημίωση, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 44a, παράγραφος 2, στον εργαζόμενο που υπέστη σωματική βλάβη προκληθείσα από εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια, σε σλοβακικές κορώνες.

2. Αν ο εργοδότης αποζημιώσει τον εργαζόμενο της παραγράφου 1, για τη ζημία που προβλέπει το άρθρο 44a, παράγραφος 2, ή για μέρος αυτής, δικαιούται να ζητήσει από το [ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως] να του επιστρέψει την αποζημίωση που αυτός κατέβαλε μέχρι του ποσού που όφειλε να καταβάλει ως αποζημίωση στον εν λόγω εργαζόμενο.»

Ο εργατικός κώδικας

– Διατάξεις σχετικές με την αφερεγγυότητα του εργοδότη

11 Το άρθρο 21 του zákon č. 311/2001 Z. z., zákonník práce (νόμου 311/2001 περί εργατικού κώδικα), όπως ίσχυε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2003 (στο εξής: εργατικός κώδικας), είχε ως εξής:

«1. Για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των μισθωτών που απορρέουν από σχέση εργασίας σε περίπτωση αφερεγγυότητας, ο εργοδότης θεωρείται ότι ευρίσκεται σε κατάσταση αφερεγγυότητας όταν, κατόπιν της υποβολής αιτήσεως κηρύξεως σε πτώχευση,

a) δικαστήριο κήρυξε την πτώχευση ή

b) δικαστήριο απέρριψε την αίτηση κηρύξεως σε πτώχευση λόγω ανεπάρκειας του ενεργητικού.

2. Η αφερεγγυότητα του εργοδότη αρχίζει από την ημερομηνία εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως με την οποία κηρύσσεται η πτώχευση ή απορρίπτεται η αίτηση κηρύξεως σε πτώχευση λόγω ανεπάρκειας του ενεργητικού.»

12 Το άρθρο 22 του εργατικού κώδικα προέβλεπε τα εξής:

«1. Αν ο εργοδότης καταστεί αφερέγγυος σύμφωνα με το άρθρο 21 και δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των μισθωτών που απορρέουν από σχέση εργασίας, το ταμείο εγγυήσεως διακανονίζει τις απαιτήσεις αυτές σύμφωνα με την εφαρμοστέα ειδική νομοθεσία.

2. Οι απαιτήσεις μισθωτών από σχέση εργασίας που εξοφλούνται από το ταμείο εγγυήσεως [...] είναι οι ακόλουθες:

a) ο μισθός και η αμοιβή που οφείλεται για τις περιόδους εφημερίας·

b) η αμοιβή που οφείλεται για τις αργίες και στις περιπτώσεις κωλύματος εργασίας·

c) η αμοιβή που οφείλεται για τις ημέρες αδείας μετ' αποδοχών που ελήφθησαν κατά το ημερολογιακό έτος κατά το οποίο ο εργοδότης κατέστη αφερέγγυος και κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος·

d) η αποζημίωση λόγω οικειοθελούς αποχωρήσεως του μισθωτού σε περίπτωση λύσεως της σχέσεως εργασίας·

e) η αποζημίωση που οφείλεται σε περίπτωση άμεσης λύσεως της σχέσεως εργασίας (άρθρο 69)·

f) η αποζημίωση που οφείλεται σε περίπτωση μη έγκυρης λύσεως της σχέσεως εργασίας (άρθρο 79)·

g) τα έξοδα ταξιδίου, μετακομίσεως και λοιπά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο μισθωτός κατά την άσκηση των καθηκόντων του·

h) η αποζημίωση λόγω εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας·

i) τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε προκειμένου να προβάλει ενώπιον δικαστηρίου τις απαιτήσεις του μισθωτού που απορρέουν από τη σχέση εργασίας λόγω της διαλύσεως της επιχειρήσεως του εργοδότη, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων νομικής εκπροσωπήσεως.»

– Διατάξεις σχετικές με την αστική ευθύνη του εργοδότη

13 Το άρθρο 195 του εν λόγω κώδικα έχει ως εξής:

«1. Σε περίπτωση που ο εργαζόμενος υποστεί βλάβη στην υγεία του, στο πλαίσιο εκτελέσεως των καθηκόντων του, ή σε άμεση σχέση με την εκτέλεσή τους, ή σε περίπτωση θανάτου του από ατύχημα (εργατικό ατύχημα), την ευθύνη για τη βλάβη φέρει ο εργοδότης ο οποίος κατά τον χρόνο του ατυχήματος απασχολούσε τον εργαζόμενο.

[...]

6. Ο εργοδότης ευθύνεται για τη βλάβη ακόμη και αν έχει τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από ειδικές κανονιστικές και άλλες ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της ασφάλειας και της προστασίας της υγείας στην εργασία [...]».

14 Το άρθρο 204, παράγραφος 1, του ίδιου κώδικα όριζε, όσον αφορά την έκταση των καταβλητέων αποζημιώσεων στο πλαίσιο της αντικειμενικής ευθύνης του εργοδότη σε περίπτωση θανάτου συνεπεία εργατικού ατυχήματος, τα εξής:

«Σε περίπτωση θανάτου μισθωτού συνεπεία εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας, καταβάλλονται, εντός των ορίων της ευθύνης του εργοδότη:

a) αποζημίωση για τα ιατρικά έξοδα στα οποία πράγματι υποβλήθηκε·

b) αποζημίωση που αντιστοιχεί στα εύλογα έξοδα κηδείας·

c) αποζημίωση για τις δαπάνες συντηρήσεως των επιζώντων·

d) ένα κατ' αποκοπήν ποσό αποζημιώσεως των επιζώντων·

e) αποζημίωση προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας· τυγχάνουν εφαρμογής και οι διατάξεις του άρθρου 192, παράγραφος 3.»

15 Το άρθρο 210 του ιδίου εργατικού κώδικα προέβλεπε:

«1. Ο εργοδότης που απασχολεί τουλάχιστον έναν μισθωτό είναι ασφαλισμένος για την ευθύνη του σε περίπτωση βλάβης από εργατικό ατύχημα ή από επαγγελματική ασθένεια.

2. Η ασφάλιση αστικής ευθύνης του εργοδότη παρέχεται από το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως σύμφωνα με την εφαρμοστέα ειδική νομοθεσία.»

Ο νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως

16 Ο zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (νόμος 461/2003 περί κοινωνικής ασφαλίσεως), όπως έχει τροποποιηθεί (στο εξής: νόμος 461/2003), σκοπούσε στη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των απαιτήσεων που επιβάλλει η οδηγία 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (ΕΕ 1980, L 283, σ. 23), η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2008/94, μέσω του συστήματος της επικουρικής υποχρεωτικής εγγυήσεως για τον εργοδότη σε περίπτωση αφερεγγυότητας.

17 Από 1ης Ιανουαρίου 2004, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο d, του ως άνω νόμου, η επικουρική εγγύηση είναι κοινωνική ασφάλιση καλύπτουσα τις περιπτώσεις αφερεγγυότητας του εργοδότη, με σκοπό την ικανοποίηση των απαιτήσεων των εργαζομένων με την καταβολή παροχών στο πλαίσιο της εγγυήσεως αυτής.

18 Το άρθρο 12 του εν λόγω νόμου καθορίζει το χρονικό σημείο από το οποίο ο εργοδότης θεωρείται αφερέγγυος για τους σκοπούς της επικουρικής εγγυήσεως.

Ο νόμος, όπως ίσχυε μέχρι τις 31 Ιουλίου 2006, όριζε τα εξής:

«1. Ο εργοδότης είναι αφερέγγυος αν

a) δικαστήριο τον κήρυξε σε πτώχευση ή

b) δικαστήριο απέρριψε αίτηση κηρύξεως σε πτώχευση λόγω ανεπάρκειας του ενεργητικού.

2. Η πρώτη ημέρα της αφερεγγυότητας του εργοδότη είναι η ημέρα δημοσιεύσεως της αποφάσεως περί πτωχεύσεως από το δικαστήριο ή η ημέρα κατά την οποία το δικαστήριο εκδίδει την απόφαση με την οποία απορρίπτει την αίτηση κηρύξεως σε πτώχευση λόγω ανεπάρκειας του ενεργητικού.»

Η ως άνω διάταξη, όπως ισχύει από 1ης Ιανουαρίου 2012, προβλέπει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, ο εργοδότης είναι αφερέγγυος αν έχει υποβληθεί αίτηση κηρύξεως σε πτώχευση.

2. Η αφερεγγυότητα του εργοδότη αρχίζει από την ημέρα της καταθέσεως της αιτήσεως κηρύξεως σε πτώχευση στο αρμόδιο δικαστήριο.

3. Αν δικαστήριο κινήσει αυτεπαγγέλτως διαδικασία αφερεγγυότητας κατ' εφαρμογήν ειδικής νομοθεσίας, η ημέρα εκδόσεως από το δικαστήριο της αποφάσεώς του περί κινήσεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας θεωρείται ως ημέρα ενάρξεως της αφερεγγυότητας του εργοδότη.»

Ο νόμος περί πτωχεύσεως

19 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, τρίτη και τέταρτη περίοδος, του zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (νόμου 7/2005 περί πτωχεύσεως και αναδιαρθρώσεως και τροποποιήσεως ορισμένων νομοθετημάτων, στο εξής: νόμος περί πτωχεύσεως), ένα φυσικό πρόσωπο είναι αφερέγγυο εάν δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τουλάχιστον μία χρηματική παροχή 180 ημέρες αφότου κατέστη ληξιπρόθεσμη. Σε περίπτωση που δεν μπορεί να εισπραχθεί από τον οφειλέτη χρηματική απαίτηση με τη διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως, ο οφειλέτης θεωρείται ως αφερέγγυος.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20 Στις 16 Οκτωβρίου 2003 ο RL, σύζυγος της NI και πατέρας των OJ και PK, απεβίωσε συνεπεία εργατικού ατυχήματος για το οποίο ευθύνεται ο εργοδότης του.

21 Με δικόγραφο της 21ης Απριλίου 2004 που κατέθεσαν ενώπιον του Okresný súd Košice II (περιφερειακού δικαστηρίου του Košice II, Σλοβακία), οι NI, OJ και PK, ενάγοντες της κύριας δίκης, άσκησαν κατά του εργοδότη αγωγή αποζημιώσεως για την ψυχική οδύνη και την υλική ζημία που θεωρούσαν ότι υπέστησαν λόγω του θανάτου του RL.

22 Το δικαστήριο τους επιδίκασε, κατόπιν δύο διαφορετικών δικών, χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης και αποζημίωση για την υλική ζημία, αντιστοίχως, κατά τα έτη 2012 και 2016. Η πρώτη απόφαση επικυρώθηκε κατ' έφεση το 2013.

23 Η αποζημίωση για την υλική ζημία, η οποία επιδικάσθηκε το 2016, καταβλήθηκε εξ ολοκλήρου, για λογαριασμό του οικείου εργοδότη, από το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως στο πλαίσιο της εκ του νόμου ασφαλίσεως του εργοδότη που καλύπτει την ευθύνη του για ζημίες προκληθείσες από εργατικά ατυχήματα.

24 Εντούτοις, το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως αρνήθηκε να καταβάλει το ποσό που επιδικάσθηκε ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης με την αιτιολογία ότι η αποκατάσταση της βλάβης που προκλήθηκε από εργατικά ατυχήματα δεν περιελάμβανε την αποκατάσταση της ψυχικής οδύνης.

25 Εις βάρος του εργοδότη επισπεύσθηκε αναγκαστική εκτέλεση για την καταβολή της χρηματικής αυτής ικανοποιήσεως η οποία απέβη άκαρπη λόγω της καταστάσεως αφερεγγυότητας στην οποία ευρισκόταν ο εν λόγω εργοδότης. Κανένας διακανονισμός, έστω και μερικός, για την καταβολή της εν λόγω χρηματικής ικανοποιήσεως δεν επετεύχθη υπέρ των εναγόντων.

26 Κατόπιν αυτού, οι ενάγοντες άσκησαν αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Okresný súd Košice I (περιφερειακού δικαστηρίου του Košice I, Σλοβακία), κατά του ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως με αίτημα την καταβολή της εν λόγω χρηματικής ικανοποιήσεως.

27 Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στον όρο «κατάσταση αφερεγγυότητας» της οδηγίας 2008/94, καθώς και ως προς τη στενή ερμηνεία της εννοίας της «ζημίας» υπέρ της οποίας τάσσεται το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως για να αντιταχθεί στην καταβολή αυτή.

28 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο, στηριζόμενο στην παραδοχή ότι η υποχρεωτική ασφάλιση του εργοδότη για τις ζημίες που προκαλούνται από εργατικό ατύχημα αποτελεί μέτρο για την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, διερωτάται αν οι «ανεξόφλητες απαιτήσεις των μισθωτών», κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας 2008/94, μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης η οποία οφείλεται σε επιζώντες συγγενείς. Η ασφάλιση αυτή παρέχει τη δυνατότητα στους έλκοντες δικαιώματα να επιτύχουν απευθείας αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από το εργατικό ατύχημα από «οργανισμό εγγυήσεως», ήτοι, εν προκειμένω, από το ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως, αντί του ασφαλισμένου εργοδότη.

29 Σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, ο μισθωτός δικαιούται, κατά το αιτούν δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 204, παράγραφος 1, του εργατικού κώδικα, σε συνδυασμό με το άρθρο 44a, παράγραφος 2, του νόμου 274/1994, να λάβει αποζημίωση από το εν λόγω ταμείο, αντί από τον εργοδότη, για «σωματικές βλάβες» συνεπεία εργατικού ατυχήματος. Σε περίπτωση θανάτου υπαλλήλου συνεπεία ενός τέτοιου ατυχήματος, οι διατάξεις αυτές εγγυώνται επίσης, κατά το αιτούν δικαστήριο, την ευθεία απαίτηση των επιζώντων για αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν λόγω του ατυχήματος.

30 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επομένως, αν, λαμβανομένης υπόψη της εννοίας της «ζημίας» του άρθρου 44a, παράγραφος 2, του νόμου 274/1994, η υποχρέωση εγγυήσεως του ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως για την αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται από εργατικό ατύχημα αφορά και τη χρηματική ικανοποίηση λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν οι επιζώντες.

31 Εξάλλου, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο της οδηγίας 2008/94, η κατάσταση αφερεγγυότητας του εργοδότη αποτελεί προϋπόθεση για την προστασία των ανεξόφλητων απαιτήσεων από συμβάσεις εργασίας, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το περιεχόμενο της εννοίας αυτής.

32 Κατά την εκτίμησή του, το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/94, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 4, συνηγορεί υπέρ της ευρείας ερμηνείας της εννοίας της «αφερεγγυότητας», προς διασφάλιση της δίκαιης προστασίας της επίμαχης απαιτήσεως. Κατά συνέπεια, διερωτάται αν μια κατάσταση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Συναφώς, παρατηρεί ότι, μολονότι δεν κινήθηκε επισήμως καμία πτωχευτική διαδικασία κατά του εργοδότη της κύριας δίκης, εντούτοις το σλοβακικό δίκαιο προβλέπει ότι, σε περίπτωση που μια απαίτηση δεν μπορεί να εισπραχθεί στο πλαίσιο εκτελεστικής διαδικασίας, το φυσικό πρόσωπο θεωρείται ως αφερέγγυο.

33 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Okresný súd Košice I (περιφερειακό δικαστήριο του Košice I) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94 την έννοια ότι στις "ανεξόφλητ[ες] απαιτήσε[ις] των μισθωτών που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας" περιλαμβάνεται και η απαίτηση χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης την οποία προκάλεσε ο θάνατος εργαζομένου που οφείλεται σε εργατικό ατύχημα;

2) Έχει το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/94 την έννοια ότι αφερέγγυος θεωρείται και ο εργοδότης κατά του οποίου έχει κατατεθεί αίτηση αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία αφορά επιδικασθείσα απαίτηση χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης, την οποία προκάλεσε ο θάνατος εργαζομένου που οφείλεται σε εργατικό ατύχημα, αλλά κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως αναγνωρίστηκε η αδυναμία εισπράξεως της απαιτήσεως ελλείψει πόρων του εργοδότη;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της κατά χρόνο αρμοδιότητας

34 Η Σλοβακική Κυβέρνηση αμφισβητεί την κατά χρόνο αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση η νομολογία στην οποία στηρίζεται το αιτούν δικαστήριο, ιδίως η απόφαση της 14ης Ιουνίου 2007, Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348), κατά την οποία το Δικαστήριο είναι αρμόδιο μολονότι τα πραγματικά περιστατικά είχαν αρχίσει πριν από την προσχώρηση εκείνου του κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι συνεχίσθηκαν κατά την περίοδο μετά την προσχώρησή του και ότι δικαστική απόφαση με διαπλαστικό χαρακτήρα είχε εκδοθεί μετά την προσχώρησή του.

35 Συγκεκριμένα, αφενός, το δικαίωμα χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης που υπέστησαν οι ενάγοντες της κύριας δίκης γεννήθηκε κατά την ημερομηνία κατά την οποία συνέβη το εν λόγω εργατικό ατύχημα, ήτοι στις 16 Οκτωβρίου 2003, επομένως πριν από την 1η Μαΐου 2004, ημερομηνία προσχωρήσεως της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ένωση. Αφετέρου, οι αποφάσεις οι οποίες επιδίκασαν την αποζημίωση, οι οποίες εκδόθηκαν το 2012 και το 2013, είναι, εν προκειμένω, αναγνωριστικές και όχι διαπλαστικές. Επομένως, οι αποφάσεις αυτές δεν δημιουργούν νέα έννομη σχέση, αλλά παρέχουν μόνον νομική προστασία σε δικαίωμα που υφίστατο ήδη πριν από την προσχώρηση.

36 Επιπλέον, μολονότι το αιτούν δικαστήριο στηρίζεται στο άρθρο 44a, παράγραφος 4, του νόμου 274/1994 για να κρίνει ότι ο ασφαλισμένος κίνδυνος θεωρείται ότι επήλθε κατά τον χρόνο εκδόσεως της έχουσας ισχύ δεδικασμένου αποφάσεως, ήτοι το 2013, ούτε το δικαίωμα χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης ούτε η απαίτηση που προβάλλεται στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία στηρίζεται στο δικαίωμα αυτό, εμπίπτουν στη νομοθεσία που διέπει την ασφάλιση της ευθύνης από εργατικό ατύχημα, στην οποία ανήκει η εν λόγω διάταξη. Τα δικαιώματα αυτά ρυθμίζονται, αντιθέτως, στον αστικό κώδικα. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν τούτο δεν ίσχυε, η απαίτηση που απορρέει από την ασφάλιση κατά εργατικών ατυχημάτων θα έπρεπε να εκτιμηθεί, βάσει της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας, υπό το πρίσμα των ρυθμίσεων που ίσχυαν πριν από την προσχώρηση της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ένωση. Το νομικό αυτό καθεστώς εξακολουθεί εισέτι να ισχύει.

37 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ανεξαρτήτως της φύσεως των δικαστικών αποφάσεων που αφορούν τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης ή της δυνατότητας εφαρμογής μιας από τις προαναφερθείσες εθνικές ρυθμίσεις, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της

κύριας δίκης προέκυψε, αφενός, από την άρνηση του ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως να καταβάλει την ήδη επιδικασθείσα με τις εν λόγω δικαστικές αποφάσεις αποζημίωση και, αφετέρου, από τη διαπίστωση της καταστάσεως αφερεγγυότητας του εργοδότη του θανόντος εργαζομένου.

38 Τα πραγματικά αυτά περιστατικά της κυρίας δίκης ανάγονται σε χρόνο μεταγενέστερο της ημερομηνίας προσχωρήσεως της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ένωση.

39 Εφόσον ο εθνικός δικαστής ερωτά το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία της νομοθεσίας της Ένωσης η οποία έχει εφαρμογή στη κύρια δίκη, το Δικαστήριο αποφαίνεται χωρίς να χρειάζεται, κατ' αρχήν, να εξετάσει υπό ποιες συνθήκες τα εθνικά δικαστήρια οδηγήθηκαν στην υποβολή των ερωτημάτων και προτίθενται να εφαρμόσουν τη διάταξη του δικαίου της Ένωσης που του ζήτησαν να ερμηνεύσει (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, σκέψη 25).

40 Άλλως θα είχαν τα πράγματα μόνο στις περιπτώσεις όπου είτε η διάταξη δικαίου της Ένωσης που υποβλήθηκε προς ερμηνεία στο Δικαστήριο δεν έχει εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης τα οποία εξελίχθηκαν πριν από την προσχώρηση νέου κράτους μέλους στην Ένωση είτε όταν προδήλως η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

41 Τούτο, όμως, δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση. Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Σλοβακική Κυβέρνηση, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει τις διατάξεις της οδηγίας 2008/94 τις οποίες παραθέτει το αιτούν δικαστήριο. Συνεπώς, πρέπει να απαντηθούν τα ερωτήματα τα οποία υπέβαλε.

Επί του παραδεκτού

42 Η Σλοβακική Κυβέρνηση προβάλλει ένσταση απαραδέκτου του πρώτου ερωτήματος. Οι επιφυλάξεις που εξέφρασε το εν λόγω κράτος μέλος αφορούν, κατ' ουσίαν, την ανακρίβεια της εθνικής νομικής κατασκευής επί της οποίας στηρίζεται η αίτησή του προδικαστικής αποφάσεως, καθώς και τη μη τήρηση, από το αιτούν δικαστήριο, των απαιτήσεων του άρθρου 94 του Κανονισμού Διαδικασίας, ιδίως καθόσον δεν αναφέρει πλήρως στην εν λόγω αίτησή του τη φύση της επίμαχης απαιτήσεως, το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο ούτε τη σχέση που υφίσταται μεταξύ της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και της διαφοράς της κύριας δίκης.

43 Συναφώς πρέπει να υπομνησθεί πρώτον ότι, στο πλαίσιο της θεσπισθείσας από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της αποφάσεως την οποία πρόκειται να εκδώσει, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 47).

44 Επομένως, ακόμη και αν οι παρατηρήσεις της Σλοβακικής Κυβερνήσεως ως προς την ανακρίβεια του νομικού πλαισίου στο οποίο στηρίζονται τα προδικαστικά ερωτήματα ήταν λυσιτελείς, εντούτοις τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή (απόφαση της 3ης Ιουλίου 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, σκέψη 46).

45 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, δεν είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί της ερμηνείας εθνικών διατάξεων και να κρίνει αν η ερμηνεία τους από το εθνικό δικαστήριο είναι ορθή, δεδομένου ότι η ερμηνεία αυτή εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων (απόφαση της 3ης Ιουλίου 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

46 Δεύτερον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παράβαση του άρθρου 94 του Κανονισμού Διαδικασίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πληροί τα κριτήρια του άρθρου αυτού. Πράγματι, η αίτηση αυτή παρέχει τις αναγκαίες διευκρινίσεις όσον αφορά τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ήτοι την καταβολή χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ψυχικής οδύνης που προκλήθηκε από τον θάνατο υπαλλήλου μετά από εργατικό ατύχημα. Παραθέτει επίσης το περιεχόμενο των διατάξεων του εθνικού δικαίου οι οποίες, κατά το αιτούν δικαστήριο, μπορούν να τύχουν εφαρμογής στην υπόθεση της κύριας δίκης, ήτοι τον εργατικό κώδικα, τον νόμο 274/1994 καθώς και τον νόμο περί πτωχεύσεως. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει, αφενός, τους λόγους για τους οποίους προβληματίζεται ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 2008/94 και, αφετέρου, τη σχέση που υφίσταται, κατά τη εκτίμησή του, μεταξύ της οδηγίας αυτής και της εθνικής νομοθεσίας την οποία θεωρεί εφαρμοστέα στην διαφορά της κύριας δίκης.

47 Επομένως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, συμπεριλαμβανομένου του πρώτου ερωτήματος, υποβάλλεται παραδεκτώς.

Επί της ουσίας

48 Δεδομένου ότι η προστασία την οποία σκοπεί να προσφέρει η οδηγία 2008/94 προϋποθέτει τη διαπίστωση της καταστάσεως αφερεγγυότητας του εργοδότη, υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής (πρβλ. απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, Mustafa, C-247/12, EU:C:2013:256, σκέψη 30), επιβάλλεται να εξετασθεί εν πρώτοις το δεύτερο ερώτημα.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

49 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94 έχει την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας εργοδότης ευρίσκεται σε «κατάσταση αφερεγγυότητας» όταν έχει κινηθεί κατ' αυτού εκτελεστική διαδικασία δυνάμει δικαστικής αποφάσεως αναγνωρίζουσας δικαίωμα αποζημιώσεως, πλην όμως στο πλαίσιο της εκτελεστικής διαδικασίας διαπιστώθηκε η αδυναμία εισπράξεως της απαιτήσεως λόγω της εκ των πραγμάτων καταστάσεως αφερεγγυότητας του εργοδότη.

50 Όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο με την απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, Mustafa (C-247/12, EU:C:2013:256, σκέψεις 31 και 32), από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94 προκύπτει ότι, για να θεωρηθεί ότι ένας εργοδότης τελεί σε κατάσταση αφερεγγυότητας, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Αφενός, πρέπει να έχει ζητηθεί η έναρξη συλλογικής διαδικασίας στηριζόμενης στην αφερεγγυότητα του εργοδότη και, αφετέρου, πρέπει να έχει μεσολαβήσει είτε μια απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας αυτής είτε, σε περίπτωση που η ανεπάρκεια των στοιχείων του ενεργητικού δεν δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας, η διαπίστωση ότι η επιχείρηση έκλεισε οριστικά.

51 Όσον αφορά την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ούτε η κατάθεση αιτήσεως για την κίνηση εκτελεστικής διαδικασίας, βάσει επιδικασθείσας αποζημιώσεως κατά εργοδότη, ούτε η κίνησή της πληρούν την προϋπόθεση να έχει ζητηθεί η έναρξη συλλογικής διαδικασίας στηριζόμενης στην αφερεγγυότητα του εν λόγω εργοδότη.

52 Πράγματι, διαδικασία εκτελέσεως δικαστικής αποφάσεως επιδικάζουσας την απαίτηση πιστωτού, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, διαφέρει από πολλές απόψεις από μια συλλογική διαδικασία όπως αυτή η οποία προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94, ιδίως, σε ό,τι αφορά αφενός τον σκοπό της, καθόσον δεν αποσκοπεί στην ικανοποίηση των συλλογικών συμφερόντων των πιστωτών (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 1997, Bonifaci κ.λπ. και Berto κ.λπ., C-94/95 και C-95/95, EU:C:1997:348, σκέψη 34, καθώς και της 25ης Φεβρουαρίου 2016, Στρουμπούλης κ.λπ., C-292/14, EU:C:2016:116, σκέψη 34) και αφετέρου τις συνέπειες για τον εν λόγω οφειλέτη, καθόσον δεν συνεπάγεται ούτε τη μερική ή ολική πτωχευτική απαλλοτρίωση της περιουσίας του οφειλέτη ούτε τον διορισμό συνδίκου ή προσώπου ασκούντος παρεμφερή καθήκοντα.

53 Κατά συνέπεια, εφόσον από το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94 προκύπτει ότι οι δύο προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς, το γεγονός ότι, ελλείψει ενάρξεως συλλογικής διαδικασίας στηριζόμενης στην αφερεγγυότητα του εργοδότη, αναγνωρίσθηκε η αδυναμία εισπράξεως μιας απαιτήσεως λόγω της εκ των πραγμάτων καταστάσεως αφερεγγυότητας του εργοδότη αυτού δεν αρκεί αφ' εαυτού για να δικαιολογήσει την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας επί τη βάσει της διατάξεως αυτής.

54 Πρέπει, εντούτοις, να τονιστεί ότι το άρθρο 2, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/94 παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να νομοθετήσουν δυνάμει του δικαίου της Ένωσης προκειμένου να επεκτείνουν την προστασία των μισθωτών την οποία προβλέπει η οδηγία αυτή και σε άλλες περιπτώσεις αφερεγγυότητας (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Julián Hernández κ.λπ., C-198/13, EU:C:2014:2055, σκέψη 44), όπως π.χ. η εκ των πραγμάτων στάση πληρωμών σε μόνιμη βάση, που διαπιστώνονται μέσω άλλων διαδικασιών πέραν εκείνων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 2, τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

55 Επομένως, δεν αποκλείεται μια εκ των πραγμάτων αφερεγγυότητα, όπως αυτή που διαπιστώθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης και στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο βασιζόμενο στον νόμο περί πτωχεύσεως, να εμπίπτει στις περιπτώσεις τις οποίες αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/94.

56 Η Σλοβακική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι υφίσταται ειδική εθνική νομοθεσία, ήτοι ο νόμος 461/2003, ο οποίος ορίζει αυτοτελώς την κατάσταση αφερεγγυότητας για τους σκοπούς της προστασίας των μισθωτών, κατά την έννοια της οδηγίας 2008/94. Ο ως άνω νόμος, ο οποίος θεσπίσθηκε ακριβώς με σκοπό τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, εξαρτά την απόδειξη ότι συντρέχει η προϋπόθεση της αφερεγγυότητας του εργοδότη, για τους σκοπούς της κοινωνικής ασφαλίσεως που καλύπτει τις περιπτώσεις αφερεγγυότητας του εργοδότη, αποκλειστικώς από μια ειδική διαδικασία αφερεγγυότητας, που προβλέπεται στο άρθρο του 12.

57 Κατά τη Σλοβακική Κυβέρνηση, ο εν λόγω νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες η αφερεγγυότητα είναι μεταγενέστερη της 1ης Ιανουαρίου 2004 και πρέπει να θεωρηθεί lex specialis υπό το πρίσμα του νόμου περί πτωχεύσεως που μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο. Συγκεκριμένα, μόνον ο νόμος 461/2003 διέπει ειδικώς την αφερεγγυότητα του εργοδότη, ενώ ο νόμος περί πτωχεύσεως, στον οποίο στηρίχθηκε το αιτούν δικαστήριο, περιέχει έναν γενικό ορισμό της εννοίας της αφερεγγυότητας στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

58 Επομένως, η διαπίστωση περί εκ των πραγμάτων καταστάσεως αφερεγγυότητας, δυνάμει του νόμου περί πτωχεύσεως στον οποίον παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, δεν αρκεί, εν προκειμένω, για να αποδειχθεί ότι συντρέχει η προϋπόθεση της αφερεγγυότητας, κατά την έννοια του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου.

59 Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, όπως αυτή υπομνήσθηκε στις σκέψεις 44 και 45 της παρούσας αποφάσεως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται, εν προκειμένω, να εκτιμήσει, αφενός, αν στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης πρέπει να εφαρμοστεί η ειδική νομοθεσία που περιγράφει η

Σλοβακική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της και η οποία συνοψίσθηκε στις σκέψεις 56 έως 58 της παρούσας αποφάσεως και, αφετέρου, αν ο Σλοβάκος νομοθέτης έκανε χρήση της δυνατότητας που παρέχεται από το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/94 επεκτείνοντας την προβλεπόμενη σε αυτήν προστασία και σε άλλες περιπτώσεις αφερεγγυότητας, όπως είναι αυτή που διαπιστώθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης.

60 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94 έχει την έννοια ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εργοδότης ευρίσκεται σε «κατάσταση αφερεγγυότητας» στην περίπτωση που έχει κατατεθεί κατ' αυτού αίτηση αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία αφορά επιδικασθείσα απαίτηση χρηματικής ικανοποιήσεως, αλλά κατά τη διάρκεια της εκτελεστικής διαδικασίας αναγνωρίστηκε η αδυναμία εισπράξεως της απαιτήσεως λόγω της εκ των πραγμάτων αφερεγγυότητας του εργοδότη αυτού. Εντούτοις, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος αποφάσισε να επεκτείνει την προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία προστασία των μισθωτών σε μια τέτοια περίπτωση αφερεγγυότητας, η οποία διαπιστώθηκε μέσω άλλων διαδικασιών πέραν εκείνων που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 1, τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

Επί του πρώτου ερωτήματος

61 Δεδομένου ότι η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2008/94 εξαρτάται από τη διαπίστωση της καταστάσεως αφερεγγυότητας του εργοδότη, το Δικαστήριο απαντά στο πρώτο ερώτημα μόνο για την περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει, αφενός, ότι ο Σλοβάκος νομοθέτης επεξέτεινε την προβλεπόμενη από την οδηγία προστασία των μισθωτών και σε άλλες περιπτώσεις αφερεγγυότητας και, αφετέρου, ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπει συναφώς το εθνικό δίκαιο.

62 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, και το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94 έχουν την έννοια ότι χρηματική ικανοποίηση την οποία οφείλει ο εργοδότης στους επιζώντες συγγενείς λόγω της ψυχικής οδύνης που προκλήθηκε από τον θάνατο υπαλλήλου συνεπεία εργατικού ατυχήματος μπορεί να θεωρηθεί «απαίτηση μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

63 Επομένως, το πρώτο ερώτημα αφορά την οριοθέτηση της εννοίας της «απαιτήσεως μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας», η οποία αποτελεί το αντικείμενο της υποχρεώσεως πληρωμής από τους οργανισμούς εγγυήσεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94.

64 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο κοινωνικός σκοπός της οδηγίας αυτής συνίσταται στη διασφάλιση σε όλους τους μισθωτούς μιας ελάχιστης προστασίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, με την πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων που απορρέουν από συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας και αφορούν τις αποδοχές συγκεκριμένης περιόδου (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Guigo, C-338/17, EU:C:2018:605, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

65 Συναφώς, από τον συνδυασμό του άρθρου 1, παράγραφος 1, και του άρθρου 3 της οδηγίας 2008/94, καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά τόσο με την οδηγία αυτή όσο και με την οδηγία 80/987, η οποία καταργήθηκε με την οδηγία 2008/94, προκύπτει ότι η εν λόγω οδηγία αφορά μόνον τις απαιτήσεις μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας όταν οι απαιτήσεις αυτές αφορούν την αμοιβή. Δεν αφορά επομένως, αδιακρίτως, όλες τις απαιτήσεις των μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 2004, Olaso Valero, C-520/03, EU:C:2004:826, σκέψη 30 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 28ης Ιουνίου 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, σκέψη 28).

66 Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την πληρωμή του συνόλου των ανεξόφλητων απαιτήσεων, εντός ενός ανωτάτου ορίου εγγυήσεως της πληρωμής των εν λόγω απαιτήσεων, το οποίο δικαιούνται να καθορίζουν (πρβλ. απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, σκέψη 53).

67 Εντούτοις, μολονότι οι οργανισμοί εγγυήσεως οφείλουν ως εκ τούτου να αναλαμβάνουν τις εν λόγω ανεξόφλητες αμοιβές εργασίας, εντούτοις στο εθνικό δίκαιο εναπόκειται να ορίσει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/94, την έννοια του όρου «αμοιβή εργασίας» (πρβλ. απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, σκέψη 54), και, ως εκ τούτου, να διευκρινίσει ποιες αποζημιώσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, σκέψη 30).

68 Κατά συνέπεια, το ζήτημα αν η χρηματική ικανοποίηση που οφείλει ο εργοδότης στους επιζώντες συγγενείς λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν λόγω του θανάτου υπαλλήλου συνεπεία εργατικού ατυχήματος, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη χρηματική ικανοποίηση, εμπίπτει στην έννοια της «αμοιβής εργασίας» πρέπει να επιλυθεί υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου, και δη εν προκειμένω του σλοβακικού δικαίου. Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν όντως συμβαίνει τούτο εν προκειμένω.

69 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι το άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/94 παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να εφαρμόζουν ή να θεσπίζουν ευνοϊκότερες διατάξεις για τους μισθωτούς.

70 Ως εκ τούτου, μπορεί να παρασχεθεί αυξημένη προστασία με την επιβολή στον οργανισμό εγγυήσεως της υποχρεώσεως να καλύπτει και άλλα έξοδα πέραν των μισθολογικής φύσεως εξόδων που οφείλονται στους μισθωτούς.

71 Εντούτοις, από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την άσκηση από τα κράτη μέλη των ιδίων αρμοδιοτήτων προκύπτει ότι οι εθνικές αυτές διατάξεις διέπονται από το εθνικό δίκαιο εντός των ελάχιστων ορίων προστασίας τα οποία διασφαλίζει η εν λόγω οδηγία (πρβλ. αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2019, TSN και AKT, C-609/17 και C-610/17, EU:C:2019:981, σκέψεις 34 και 35, καθώς και της 4ης Ιουνίου 2020, Fetico κ.λπ., C-588/18, EU:C:2020:420, σκέψεις 31 και 32).

72 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, και το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94 έχουν την έννοια ότι χρηματική ικανοποίηση την οποία οφείλει ο εργοδότης στους επιζώντες συγγενείς λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν συνεπεία του θανάτου υπαλλήλου από εργατικό ατύχημα μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά «απαίτηση μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, μόνον όταν εμπίπτει στην έννοια της «αμοιβής εργασίας», όπως αυτή ορίζεται από το εθνικό δίκαιο, όπερ εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει.

Επί των δικαστικών εξόδων

73 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/94/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη έχει την έννοια ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εργοδότης

ευρίσκεται σε «κατάσταση αφερεγγυότητας» στην περίπτωση που έχει κατατεθεί κατ' αυτού αίτηση αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία αφορά επιδικασθείσα απαίτηση χρηματικής ικανοποιήσεως, αλλά κατά τη διάρκεια της εκτελεστικής διαδικασίας αναγνωρίστηκε η αδυναμία εισπράξεως της απαιτήσεως λόγω της εκ των πραγμάτων αφερεγγυότητας του εργοδότη αυτού. Εντούτοις, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 4, της οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος αποφάσισε να επεκτείνει την προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία προστασία των μισθωτών σε μια τέτοια περίπτωση αφερεγγυότητας, η οποία διαπιστώθηκε μέσω άλλων διαδικασιών πέραν εκείνων που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 1, τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

2) **Το άρθρο 1, παράγραφος 1, και το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/94/ΕΚ έχουν την έννοια ότι χρηματική ικανοποίηση την οποία οφείλει ο εργοδότης στους επιζώντες συγγενείς λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστησαν συνεπεία του θανάτου υπαλλήλου από εργατικό ατύχημα μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά «απαίτηση μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, μόνον όταν εμπίπτει στην έννοια της «αμοιβής εργασίας», όπως αυτή ορίζεται από το εθνικό δίκαιο, όπερ εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει.**

(υπογραφές)